

Formarea continuă a cadrelor didactice primare în a doua jumătate a secolului al XIX-lea

Cristina Gudin*

Cuvinte cheie: *formare continuă; învățământ primar, corp profesoral, secolul al XIX-lea*

Introducere

Modalitățile prin care s-a încercat creșterea calității corpului profesoral elementar în a doua jumătate a veacului al XIX-lea reprezintă un subiect puțin sau doar tangențial tratat de-a lungul timpului. Studiul prezent își propune să răspundă acestei provocări cu ajutorul informațiilor culese din documentele de arhivă aflate în fondul Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice, precum și din publicațiile pedagogice ale vremii (*Școala primară, Învățământul primar, Școala pedagogică, Școala și familia, Revista Societății Tinerimea română, Convorbiri didactice* etc.), la care s-au adăugat alte surse între care amintim: *Un document. Primul congres al învățătorilor din România ținut în Ploiești în zilele de 28, 29 și 30 decembrie 1898* sau *Anuarul congresului corpului didactic primar din 1904*.

Referirea exclusivă la dascălii de prim nivel s-a datorat ponderii lor în rândul acestei categorii profesionale, precum și conștientizării faptului că de competența lor depindea calitatea însăși a procesului instructiv-educativ din majoritatea școlilor existente în statul român. Această afirmație este confirmată de realitatea din teren și se fundamentează pe prevederile cuprinse în legislația de profil din epocă, în condițiile în care prin legea instrucțiunii publice din 1864 doar învățământul elementar era gratuit și obligatoriu și, prin urmare, adresându-se celor mai consistente contingente de elevi, îi fuseseră atribuite cele mai numeroase instituții de

* Conf. univ., Facultatea de Istorie, Universitatea din București. E-mail cristinagudin@yahoo.fr.

învățământ, deservite de cele mai multe cadre didactice. Ponderea instrucției de treapta întâi s-a păstrat de-a lungul perioadei moderne, iar importanța pe care i-au acordat-o legiuitorii a fost confirmată prin actele normative din 1893 și 1896 care se refereau strict la învățământul primar și cel normal primar (ultimul responsabil de formarea învățătorilor).

Constatarea multiplelor lipsuri privind prestația la catedră a învățătorilor a stârnit îngrijorarea acelor care vegheau asupra evoluției învățământului, determinând avansarea și implementarea unor soluții de la care se aștepta sporirea profesionalismului cadrelor didactice, un alt argument reprezentându-l schimbările caracteristice domeniului care impuneau racordarea sistematică la noutățile științifice și metodice. Consecința firească a justificărilor menționate nu putea fi decât înrădăcinarea convingerii potrivit căreia perfecționarea ulterioară absolvirii studiilor se încadra între îndatoririle profesorilor, indiferent de statut și vechime. Cu alte cuvinte, chiar dacă lua forma studiului individual, a conferințelor prezidate de revizori sau a cursurilor de repetiție, ori a congreselor didactice, pregătirea continuă a învățătorilor și institutorilor era necesară, potrivit Consiliului permanent, din pricină că: „una din relele care bântuie școlile noastre primare, e slăbiciunea în care se găsesc unii din învățători, institutori și institutrice, fie din cauza bătrâneților, fie aceasta provenită din cauza puținei îngrijiri ce au avut de a se alimenta de știința zilei, spre a-și înmulți cunoștințele ce sunt chemați a transmite școlarilor, așa că, deși odată au avut un capitol suficient de cunoștințe necesare vieții uzuale, însă astăzi este învederat că nu le mai au și, prin urmare, oricari ar fi obligațiunile ce li s-ar impune, nu se va putea ajunge la nici un rezultat, întrucât se cere învățătorilor a arăta cunoștințele ce ei înșiși nu le posedă, plus că în așa caz nu pot cunoaște nici mijlocul de a transmite pe o cale folositoare și înlesnicioasă copiilor aceste cunoștințe”¹.

Observația membrilor Consiliului permanent referitoare la degradarea, într-o proporție îngrijorătoare, a calității profesionale a cadrelor didactice este întărită de precizările cuprinse în rapoartele înaintate Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice de către inspecitori. Din acestea reiese gravitatea situației, unor dascăli fiindu-le proprie „lipsa de cunoștințe gramaticale și neglijența în ortografie”. De altfel, corpul de control care deservea învățământul primar era încurajat să sesizeze eventualele derapaje în activitatea învățătorilor și a institutorilor, având

¹ Arhivele Naționale Istorice Centrale (A.N.I.C.), fond Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice (M.C.I.P.), dosar 1/1881, f. 2.

obligația de „a băga de seamă dacă institutorii se silesc a se perfecționa în studiile și cunoștințele relative la posturile ce ocupă și de a raporta ministerului cu amănuntul în această privință”².

Conferințele didactice

Rolul revizorilor școlari nu s-a limitat la vizitarea mai mult sau mai puțin regulată a așezămintelor de învățământ sau la observarea modului în care dascălii predau și interacționau cu elevii, ci a presupus și implicarea în ținerea conferințelor didactice menite să corijeze activitatea celor inspectați. Oportunitatea conferințelor decurgea din „marele număr de membri ai corpului didactic primar căzuți la examenele de definitivat” din cauză că „nu posedă nici metodele de predare, nici chestiunile din programă pe care trebuie să le predea elevilor”³. Altfel spus, nivelul discutabil al pregătirii dascălilor justifica organizarea anuală a conferințelor, în intervalul 13-23 august sau 15-25 august, în orașul reședință de județ, așadar în timpul concediului din vacanța de vară. Vreme de 10 zile, institutorii și învățătorii ale căror „performanțe” îi recomandau pentru participarea la astfel de activități, erau obligați să asiste la discuții, la finele cărora le era cuantificat progresul.

Conferințele aveau loc cu scopul de a „oțeli spiritul dascălesc în[tr]-o predare cât se poate de metodică a diferitelor ramuri de știință coprinse în cadrul școlilor primare; pentru nașterea și întreținerea unui spirit de asociațiune, cari duce la o unire necesară conservării și revendicării drepturilor dascălești; pentru punerea în curent cu mișcarea pedagogică străină și pentru scoaterea în vileag a relelor, cari bântue starea materială și morală a școalei, precum și cu arătarea reformelor, prin cari s-ar putea combate acele rele”⁴.

Concret, în cadrul conferințelor se abordau chestiuni relative la aplicarea programei analitice din școlile elementare și a regulamentului aferent acestora, dar și la criteriile optime de alegere a manualelor, la predarea cât mai profitabilă a diferitelor obiecte de studiu, sens în care se identificau metodele și mijloacele didactice cele mai nimerite.

În pofida bunelor intenții care au stat la baza introducerii conferințelor ca mijloace de perfecționare continuă, nu trebuie omis că,

² *Ibidem*, dosar 59/1864, f. 4.

³ *Ibidem*, dosar 1/1896, f. 61.

⁴ *Școala primară*, an I, 1890, nr. 34, p. 1, vezi și I. Nisipeanu, *Pregătirea și perfecționarea corpului didactic primar și secundar*, București, Editura „Muscelul”, 1940, p. 18-19.

deși ar fi trebuit să realizeze un echilibru între idealul educațional și realitățile din domeniu, pe durata lor se insista adesea asupra aspectelor teoretice, eficiența fiindu-le întrucâtva compromisă, după cum o demonstrează opiniile din epocă. Astfel, se semnală că metodele pedagogice expuse doar teoretic au fost receptate diferit de participanți, așa încât „unora li s-au părut aplicabile, altora nu; unii le-au priceput, alții nu”⁵. În plus, erau situații în care institutorii și învățătorii, „cu mici excepții, n-au avut fericita ocazie să vadă vreun revizor arătând un model de lecție practică or metodul cel mai bun de predare în cutare ramură a științei”. Asemenea practici transformau conferințele într-o formalitate, unde „câțiva învățători sunt actori și ceilalți, împreună cu revizorul, spectatori” și unde „totul se traduce la un simplu raport făcut de revizor către Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, care laudă autori ai căror ochi sunt mai plăcuți”⁶.

Nu lipsesc nici mărturiile legate de conferințe reușite, de un real folos participanților, așa cum a fost cea organizată în 1874 de revizorul județului Ilfov, Emanoil Bălțeanu, prilej cu care institutorilor le-au fost prezentate noțiuni generale de pedagogie și metodică; s-a accentuat rolul educației fizice, morale și naționale; s-a aplicat metoda intuitivă la diferite obiecte de studiu; au fost demonstrate practic etapele esențiale în deprinderea scrisului, cititului și calculului la copiii din ciclul primar; au fost stabilite tehnicile și materialele didactice utile în predarea istoriei, geografiei, aritmeticii, limbii române și religiei, totul prin transpunere concretă la lecții. Verificarea progreselor celor prezenți s-a realizat prin recitări și exerciții de compunere pe teme istorice (ca de exemplu: Mircea cel Bătrân, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul), depuse spre cercetare la minister⁷.

Aceeași seriozitate manifestată față de perfecționarea institutorilor a demonstrat-o la 1892 revizorul Mihail Popescu, răspunzător de inspectarea școlilor din Ilfov și București, care expunea participanților la conferință aspecte variate precum: rolul dascălului în realizarea principiului obligativității; aplicarea programei de studiu în clasele primare; lecții intuitive pentru pregătirea elevilor la scriere, citire și calcul; lucrul manual și importanța sa în formarea copiilor⁸.

Deopotrivă, în cadrul conferințelor erau dezbătute problemele școlii, indiferent de natura lor. De pildă, în 1881, institutoarele Capitalei, sesizând

⁵ A.N.I.C., fond M.C.I.P., dosar 217/1892, f. 97, vezi și T. Dicescu, *Conferințe*, Buzău, Tipografia I. Călinescu, 1911, p. 29.

⁶ *Școala primară*, an I, 1890, nr. 34, p. 1.

⁷ A.N.I.C., fond M.C.I.P., dosar 121/1874, f. 125, 133.

⁸ *Ibidem*, dosar 217/1892, f. 149.

inconvenientele comasării claselor a III-a și a IV-a la școlile de fete, discutau acest subiect, hotărând intensificarea demersurilor pentru obținerea separării celor doi ani de studiu, căci, „într-o oră și jumătate pe zi la o clasă, cu tot zelul și metoda sa, institutoarea nu poate avea progres și nici parcurge toată materia din programă”. Tot acum, se insista asupra imperativului deschiderii școlilor divizionare⁹ în fiecare culoare a urbei, deoarece aglomerarea elevilor în clasa I și refuzarea înscrierii unor copii de vârstă școlară erau contrare pretențiilor la un act didactic calitativ disponibil cât mai multor elevi¹⁰.

Erau atare conferințe adevărate „școli” în care domnea schimbul de idei, unde dascălul lăsa multe din defectele și neînțelegerile lui didactice.

Cu toate acestea, frecventarea conferințelor lăsa de dorit, în pofida faptului că absentarea era pasibilă de pedepse disciplinare și rețineri salariale. Pentru eludarea sancțiunilor, însă, de conivență cu medicii locali, în numeroase cazuri institutorii și învățătorii se sustrăgeau de la participare în baza unor certificate medicale în care apăreau recurent precizări precum: nevoia de a merge la băi pentru căutarea sănătății ori pentru calmarea nervilor zdruncinați, necesitatea de a schimba aerul, lăuzia sau sarcina prea avansată¹¹.

Soluția pentru îmbunătățirea prezenței a fost formulată chiar de către învățători și anume, devansarea conferințelor cu două luni, sugestia fiind ca organizarea lor să aibă loc între 15-25 iunie, deoarece la lecțiile practice elevii erau mai greu de convocat după 29-30 iunie, adică după începerea efectivă a vacanței de vară. În plus, în așteptarea solemnității de încheiere a anului școlar, institutorii și învățătorii ar fi fost cu toții prezenți, iar nu cum se întâmpla în luna august când dorința de a se odihni îi determina pe unii să lipsească. Nu era de neglijat nici argumentul potrivit căruia experiența celor 10 luni de activitate recent încheiate ar fi asigurat o implicare mai vie a dascălilor, interesați să-și risipească nedumeririlor didactice¹².

⁹ Școala divizionară era școala primară care funcționa fără a avea clase corespunzătoare întregului ciclu de studii.

¹⁰ *Învățământul public primar. Rezultatul conferințelor revizorilor școlari (28 septembrie-10 octombrie 1881)*, București, 1881, p. 116-126.

¹¹ A.N.I.C., fond M.C.I.P., dosar 37/1865, f. 577, 589, 703; dosar 66/1876, f. 8, 26, 39; dosar 64/1876, f. 92, 127; dosar 65/1876, f. 38.

¹² *Învățământul primar*, an IV, 1898, nr. 6, p. 181.

Cursurile de repetiție

Subordonându-se aceluiași deziderat, și anume ameliorarea calității conferințelor, la finele secolului a apărut ideea atragerii în procesul de perfecționare a corpului profesoral elementar a normaliştilor și a oamenilor capabili, prin aceștia din urmă înțelegându-se posesorii de titluri academice cu studii speciale și cu o practică substanțială la școlile normale. Propunerea s-a materializat sub forma cursurilor de repetiție pentru institutori, adresate celor care „ar avea nevoie să-și reîmprospăteze cunoștințele”, adică celor care eșuaseră la examenul de definitivat de trei ori și aveau mai mult de 12 ani vechime.

Cursurile se desfășurau între 25 iulie și 25 august, la școlile normale și se încheiau, ca și conferințele, prin lucrări scrise care atestau gradul de însușire a informațiilor recapitulate. Diferențele, în raport cu obișnuitele conferințe, constau în asigurarea hranei și decontarea transportului pentru cursanți, dar și în remunerarea profesorilor din școlile normale care susțineau cursurile. Aceste detalii aveau o însemnătate palpabilă în condițiile în care retribuțiile dascălilor de prim nivel erau cele mai reduse în grila de salarizare din domeniu și existau dificultăți în distribuirea lor regulată, așa încât starea materială a institutorilor era modestă, orice cheltuială suplimentară reprezentând o provocare. Deopotrivă, diferențe decurg din motivația organizării lor, cursurile de repetiție ținându-se nu pentru a aduce la cunoștința participanților noutățile pedagogice sau pentru a discuta despre aplicarea documentelor școlare, cât în scopul reluării informațiilor pe care aceștia le predau elevilor și pe care nu le stăpâneau la un nivel satisfăcător¹³. Așadar, ceea ce se avea în vedere era clarificarea conținuturilor corespunzătoare programei pentru ciclul elementar și fixarea acestora. Faptul că nu erau comunicate informații noi, ci unele cu care dascălii erau familiarizați, coroborat cu acela că perioada în care aveau loc cursurile de repetiție era mai mare comparativ cu cea a conferințelor didactice și-au pus amprenta asupra ratei participării care a rămas problematică în perioada analizată.

Congresele didactice

O altă modalitate de a menține legătura cadrelor didactice cu noile orientări din educație o constituiau congresele didactice care reuneau reprezentanți provenind din toate treptele de învățământ. Desfășurate anual

¹³ A.N.I.C., fond M.C.I.P., dosar 140/1900, f. 96.

în perioada vacanței de Paște, congresele au fost inițiate în 1884 de Societatea Corpului Didactic din România, iar locul lor de organizare a variat, între 1884-1890 ținându-se alternativ în București și Iași, pentru ca din 1891 să fie alese și alte orașe (Craiova, Galați, Ploiești, Brăila, Focșani, Constanța sau Piatra Neamț)¹⁴.

Subiectele atinse cu prilejul congreselor acopereau o paletă largă de preocupări, problemele generale (direcția viitoare a învățământului; recrutarea cadrelor didactice primare; organizarea școlilor normale, a învățământului primar și secundar; aplicarea obligativității instrucției elementare; tipărirea manualelor și selectarea celor mai bune cărți școlare; modificarea programelor de studiu din școlile primare ș.a.), asociindu-se chestiunilor punctuale (metodele de învățământ necesare în predarea materiilor din așezămintele primare; aplicarea metodei intuitive în instrucția elementară; oportunitatea înființării clasei de tranziție între cursul primar și cel secundar, cu scopul de a pregăti absolvenții ciclului elementar pentru cerințele gimnaziilor și liceelor; modalitățile potrivite pentru menținerea disciplinei în școli)¹⁵.

Modelul congreselor didactice a fost preluat din Occident, unde, din inițiativa diferitelor comitete școlare sau a societăților înființate de dascăli, se desfășurau astfel de întruniri ale membrilor corpului profesoral, potrivit unui program în care se regăseau atât aspecte pedagogice, cât și subiecte legate de legislația școlară ori de îmbunătățirea stării materiale și morale a oamenilor de școală.

Până în 1898 au fost convocate anual congresele corpului didactic din România, denumire exagerată în parte, în condițiile în care „congresele didactice sunt în realitate congrese didactice primare, [deoarece] nu vezi, afară de foarte rare excepții, decât institutori și institutoare, iar profesorii se țin la distanță”. O atare concluzie justifica afirmația rectorului Universității din Iași, Nicolae Culianu, președintele celui de-al VIII-lea congres didactic, anume că era nevoie de participarea membrilor corpului profesoral de toate treptele, doar așa congresele putând fi „cu totul la înălțimea misiunii lor și numai astfel putând crește acel sentiment de solidaritate ce e necesar să existe între oameni care cu toții conlucrează la

¹⁴ *Convorbiri didactice*, an I, 1895, nr. 1, p. 59; vezi și *Idem*, an IV, 1898, nr. 4, p. 167.

¹⁵ *Școala pedagogică*, an III, 1892, nr. 7, p. 6; vezi și *Școala și familia*, an III, 1889, nr. 12, p. 369; *Revista Societății Tinerimea română*, an III, 1884, nr. 3, p. 110-111; *Convorbiri didactice*, an II, 1896, nr. 7-8, p. 471; I. Dorin, „Al XII-lea congres al corpului didactic. Note și impresii”, în *Învățământul primar*, an I, 1895, nr. 1, p. 146.

una și aceeași operă măreață: înălțarea intelectuală și morală a noilor generații”¹⁶.

Cu toate acestea, începând cu anul 1898, cadrele didactice primare au beneficiat de congrese destinate lor în exclusivitate, cel dintâi pas în acest sens făcându-l învățătorii, care, în cadrul întâlnirii de la Ploiești au discutat despre școlile normale primare și au subliniat importanța suprimării diferențelor dintre învățători și institutori, imprimată de organizarea relativ diferită a școlilor normale primare. Unificarea institutelor normale în privința structurii și a programelor, așa cum o gândeau participanții la congres, presupunea transformarea școlilor de învățători în școli de institutori, până la materializarea solicitării cerându-se candidaților „proba unei culturi generale de 2-3 ani într-un gimnaziu, în cursuri deosebite atașate pe lângă cursurile normale sau într-o școală pregătitoare, ce s-ar înființa cu timpul”. Aceasta era, în esență, expresia tendinței de a ameliora pregătirea învățătorilor, de la care se pretinseseră până atunci cunoștințe inferioare celor posedate de institutori, deși învățătorul era „singurul agent civilizator în sate”¹⁷.

Cel dintâi congres al institutorilor a avut loc în 1900, de atunci organizându-se anual, prilej pentru cei prezenți de a dezbate chestiuni relative la: rolul educației naționale; organizarea învățământului profesional în conformitate cu nevoile orașenilor și sătenilor; predarea gramaticii și a istoriei naționale; întocmirea orarului pentru școlile elementare. Pentru anul 1904 funcția de președinte de onoare al celui de-al V-lea congres al institutorilor a fost deținută de Spiru Haret care, în discursul inaugural, preciza importanța dascălilor primari în termenii: „Eu privesc pe toți acei ce fac parte din acest corp, ca pe niște bărbați meniți a aduce la îndeplinire o mare operă. Într-adevăr corpul didactic, care în trecut își limita toată activitatea sa în treburile pur școlare, azi se manifestă în mod foarte larg, luând o parte însemnată în evoluția activității noastre sociale”¹⁸.

Revistele pedagogice/didactice

Informarea și perfecționarea institutorilor nu cădea numai în sarcina conferințelor, a cursurilor de repetiție sau a congreselor didactice,

¹⁶ *Revista pedagogică*, an I, 1891, nr. 1, p. 29-30.

¹⁷ *Un document. Primul congres al învățătorilor din România ținut în Ploiești în zilele de 28, 29 și 30 decembrie 1898*, Ploiești, Editura Tipografiei Lumina, 1901, p. 2, 30.

¹⁸ *Anuarul congresului corpului didactic primar din 1904*, București, 1904, p. 29.

realizându-se deopotrivă cu ocazia inspecțiilor, când revizorii împărtășeau dascălilor sugestii referitoare la actul predării. În egală măsură, nu trebuie omise nici eforturile individuale de îmbunătățire a performanțelor profesionale, în sprijinul cărora veneau publicațiile școlare unde apăreau sistematic articole cu conținut pedagogic. Între periodicele dedicate corpului didactic sunt de amintit: *Buletinul Societății Corpul didactic primar din România*, *Calendarul școlii*, *Chestiuni metodice*, *Convorbiri didactice*, *Educațiunea*, *Elevul patriot*, *Foaia școlastică*, *Învățământul primar*, *Magazin pedagogic*, *Revista generală a învățământului*, *Revista pedagogică*, *Școala modernă*, *Școala pedagogică*, *Școala poporului*, *Școala practică*, *Școala primară*, *Școala română*, *Școala și familia ș.a.* Cele mai multe dintre acestea, exceptând aplicarea metodelor didactice la diverse lecții și materii de studiu, contribuiau la explicarea legislației școlare și, mai presus de toate, urmăreau producerea unei „apropieri între școală și familie”, încurajarea unei atmosfere de caldă simpatie între cei doi factori ai învățământului – cadrul didactic și elevul –, dar și „transformarea sufletului copilului potrivit necesităților individuale și naționale”¹⁹. Subordonându-se imperativului de a ameliora profesionalismul învățătorilor și institutorilor, revistele respective nu neglijau să se dedice tratării subiectelor pedagogice, articolele semnate de oamenii de școală români îmbinându-se cu traduceri din literatura occidentală de specialitate, la care se adăuga evidențierea meritelor dascălilor autohtoni, dar și a celor mai renumiți pedagogi ai vremii, inițiatori ai unor adevărate revoluții în gândirea didactică și pedagogică din secolul al XIX-lea, și nu numai.

Concluzii

Deși măsura în care au contribuit la îmbunătățirea calității profesionale a institutorilor și învățătorilor este imposibil de decelat cu exactitate, în lipsa statisticilor sau a rapoartelor care să evidențieze progresul învățătorilor și institutorilor la finele fiecărei activități de perfecționare, rămâne incontestabil faptul că publicațiile pedagogice, congresele, conferințele și cursurile de repetiție au reprezentat modalități oportune pentru asigurarea formării continue. Organizate în mod regulat cu concursul dascălilor mai experimentați sau al revizorilor școlari,

¹⁹ L. Dumitrașcu, „Trei publicații ale cadrelor didactice și elevilor dobrogeni până la primul război mondial”, în *Colegiul Pedagogic „Constantin Brătescu”. Valori ale civilizației românești în Dobrogea*, Constanța, Editura Poligraf, 1993, p. 77.

congresele didactice și conferințele au sporit solidaritatea între cadrele didactice și au facilitat schimbul de informații referitoare la noile direcții din educație, precum și la situațiile concrete, punctuale, cu care participanții se confruntau în instituțiile de învățământ unde își desfășurau activitatea.

Atât formele de perfecționare sistematizate care au beneficiat de norme organizatorice bine formulate, cât și cele individuale, au asigurat informarea membrilor corpului profesoral în legătură cu realitățile din învățământul național și european, ceea ce a stimulat dorința de sincronizare și, în consecință, modernizarea domeniului pe ansamblu. În același timp, ele au fost responsabile de informarea promptă și competentă a dascălilor interesați de propria devenire profesională, funcționând ca adevărate ghiduri-reper a căror existență a reprezentat unul dintre răspunsurile formulate de autorități la multiplele probleme cu care s-a confruntat școala românească în a doua parte a secolului al XIX-lea.

Continuous Training of Primary School Teachers in the Second Half of the 19th Century (Summary)

Keywords: *continuous training, primary education, teaching staff, 19th century*

In the second half of the 19th century, Romanian education went through important transformations captured in the law of public instructions from 1864, as well as in subsequent school laws that improved the provisions of the mentioned normative act. Although the principles of educational organization were modern, of Western inspiration, adapting to local realities and putting them into practice represented real challenges for the Romanian state involved in an extensive and expensive modernization process.

In addition to the insufficiency of schools and facilities, the reluctance of the population regarding the training of children in school, the problematic quality of textbooks and programs, but also the problematic training of teaching staff members and the insufficiency of educational institutions capable of training competent teachers. The present study focuses on the ways imagined by the authorities to increase the professional quality of teachers, an important aspect given that they had a major impact on the children who attended primary schools, the only compulsory ones.

Deficiencies in the training of teachers were well known to the authorities who regularly received incorrectly written requests, during school inspections they attended lessons that demonstrated the insufficiency of the pedagogical and

specialized knowledge of the teaching staff, noted the poor results obtained in national competitions by those interested in starting a teaching career by occupying a vacancy. For these reasons, it was urgently necessary to involve teachers in training programs aimed at improving their professional quality. The issue of improving teacher training was so important that solutions such as didactic congresses and conferences, inspectors' suggestions, refresher courses, printing pedagogical publications were not applied successively, but simultaneously.

The variety of forms of training demonstrates the determination of the authorities to provide schools with competent teaching staff, possessing an informational background as solid and extensive as possible, but also connected to the new trends in the field. Some of the forms of improvement mentioned, such as conferences, congresses and refresher courses, by the fact that they were carried out according to a certain pattern that required compliance with a program, traveling to another locality, demonstrating the extent to which the exposed information was appropriated, bearing the expenses for the duration of the respective activities, were sometimes perceived as coercive. This explains the tendency of some teachers to be absent from conferences or recommended courses, calling on the complicity of communal doctors for the certificates that justified their absence.

A less restrictive way of improvement was the reading of pedagogical journals that were permanently and often free of charge available to teachers. The success of this form of improvement is also proven by the large number of pedagogical magazines of the time, all conforming to the same objective, namely improving the professional quality of primary education teachers. In their pages, interested readers learned information about: the most effective didactic methods and tools and their application methods, famous teachers and pedagogues, legislative changes, etc.

Varied and organized more or less systematically, the methods of continuous training made their contribution to the professionalization of primary teaching staff in the second half of the 19th century to an extent that is difficult to quantify in the conditions where their relevance depended on the seriousness the involvement of each individual teacher.